

UN
**2023 WATER
CONFERENCE**

NEW YORK
22-24
MARCH
2023

Институт за јавно здравје на
Република Северна Македонија

СВЕТСКИ ДЕН НА ВОДАТА – ДА ГИ ЗАБРЗАМЕ ПРОМЕНИТЕ

Светскиот ден на водата 2023 година е можност за забрзување на промените за да се реши кризата со вода и санитација.

Во 2015 година, светот се обврза на Целта за одржлив развој – ЦОП (SDG) 6 како дел од Агендата за 2030 година - ветувањето дека секој ќе има безбедно управување со водата и санитацијата до 2030 година.

На милијарди луѓе и безброј училишта, бизниси, здравствени установи, фарми и фабрики сè уште не им е исполнето основното човеково право на пристап до здравствено безбедна вода и санитација.

Што можеме да направиме во врска со тоа?

Ти и твоето семејство, училиште и целата заедница можете да придонесете со менување на начинот на кој ја користите, консумирате и управувате со водата во вашите животи.

Каква е глобалната криза за вода и санитација?

Кога зборуваме за глобалната криза за вода и санитација, може да биде тешко да се визуелизира.

Фактите и статистиката се важни, но тие можат да бидат безлични и да не ги мотивираат луѓето да преземат акција.

Значи, како би изгледало кога би ја примениле глобалната криза на заедница од само 100 луѓе?

25 луѓе ќе треба да полнат/собираат небезбедна вода од поток или езерце, често далеку, или да чекаат во редица со часови и да платат висока цена на продавачот. Водата постојано би ги разболувала луѓето, пришто, би биле попречувани да одат на работа или на училиште. Смртта од целосно превенирачки болести, како колера и тифус, би била постојана опасност.

22 луѓе или не би имале друг избор освен да одат во тоалет по улиците, грмушките или полињата или да користат нехигиенски и нефункционални тоалети. Жените и девојчињата најмногу би страдале бидејќи би биле поранливи на злоупотреба и напади и не можат правилно да управуваат со своето менструалното здравје.

44 луѓе би живееле во области ранливи на болести, бидејќи нивните отпадни води и фекалии би се влевале назад во природата без да бидат третирани. Останатите 56 луѓе, кои имаат безбедни тоалети поврзани со системи што безбедно го третираат отпадот, во голема мера не се свесни за тоа колку се важни нивните санитарни услуги за заштита на нивното здравје и благосостојба.

Околу половина од мочуриштата околу населените места би биле изгубени во последните децении, зголемувајќи го ризикот од поплави.

22 лица или би работеле или би се згрижиле во здравствена установа која нема основна услуга за вода, со што се изложени на зголемен ризик од заразни болести. Многу од нив ќе добијат третман за болести кои можеле да се спречат со безбедна вода и санитарни услови во заедницата.

Земјоделството и индустријата во нивна непосредна близина би преземале над 80 отсто од достапната вода.

Поради климатските промени, сушите сè повеќе би ги погодиле водните ресурси и снабдувањето со храна.

Поплавите би се заканиле да ги уништат водните и санитарните објекти и да ги контаминираат водните ресурси.

Малку е веројатно дека заедницата ќе има договор за соработка со соседните заедници за споделување и заштита на водата.

Најсиромашните и најранливите членови на заедницата, кои би биле несразмерно погодени од кризата, ќе се соочат со најголемата борба да го привлечат вниманието на властите за подобрување на нивните услуги за водоснабдување и канализација.

Клучни факти

- ❑ 1,4 милиони луѓе умираат годишно, а 74 милиони ќе имаат намален век на живот поради болести поврзани со лошата вода, санитарните услови и хигиената.
 - Заболувањата што може да се спречат, како што се колера и тифус, претставуваат смртна закана за заедниците кои живеат без безбедно управувана вода и санитарни услуги, а ефектите од инфекциите со цревни паразити и неухранетоста од редовните дијареални епизоди и повраќање може да имаат доживотни последици.
- ❑ Денес, 1 од 4 луѓе – 2 милијарди луѓе – ширум светот немаат безбедна вода за пиење.
 - „Безбедно“ е кратенка за официјалниот термин „безбедно управувана“, што значи вода за пиење што е во просториите, достапна кога е потребно и без опасна контаминација (загадување).
- ❑ Речиси половина од светската популација – 3,6 милијарди луѓе – немаат безбедна санитација.
 - „Безбедна санитација“ (официјално „безбедно управувана санитација“) е тоалет што не се дели со други домаќинства и каде човечкиот отпад безбедно се отстранува на лице место или се отстранува и третира надвор од локацијата.
- ❑ 494 милиони луѓе сè уште практикуваат „отворена дефекација“.
 - Многу луѓе немаат друг избор освен да одат во тоалет на отворено - често откако ќе се стемни за да не бидат видени. Во други области, објектите се или лошо одржувани, недостапни или културолошки несоодветни, и затоа луѓето одбиваат да ги користат.

- ❑ 1,8 милијарди луѓе користат или работат во здравствени установи без основни услуги за вода.
 - Ова значи дека речиси една четвртина од светската популација работи или се лекува во клиника или болници каде што снабдувањето со вода е повеќе од 30 минути пешачење или се чека редица од 30 минути, или е извлечено од незаштитен извор како извор, река или езерце.
- ❑ На глобално ниво, 44 отсто од отпадните води од домаќинствата не се третираат безбедно.
 - Ова значи дека речиси половина од сите отпадни води што излегуваат од домаќинствата – од нивните тоалети, мијалници, одводи и олуци – се влеваат назад во природата без да се отстрани штетната содржина.
- ❑ Сушењето на мочуриштата за земјоделски цели, со повеќе од 50 отсто изгубени од 1900 година.
 - Ова е една од многуте врски помеѓу водената и климатската криза. Губењето на мочуриштата ги отстранува живеалиштата за многу видови, ги намалува виталните растенија и почви кои заробуваат јаглерод и го уништува екосистемот кој природно ја филтрира водата и заштитува од поплави.
- ❑ Глобалната побарувачка за вода се предвидува да се зголеми за 55 проценти до 2050 година, главно поради растечките барања од производството (400 проценти зголемување).
 - Растечката популација ќе троши повеќе од сè. Водата е ограничен ресурс, и е под зголемен притисок и затоа итно треба да бидеме многу поефикасни и поправедни во тоа како се користи, каде и за кого.
- ❑ 72% од целокупното користење на водата отпаѓа на земјоделството, 16% за домаќинства и услуги и 12% во индустријата.
 - Земјоделството е убедливо најголем потрошувач на вода во светот. Како популацијата расте, следствено изискува повеќе храна. Сите, зеднички, мораме да го направиме земјоделството многу поефикасно во користењето на водата.
- ❑ Ладењето на електраните е одговорно за 43 отсто од вкупното трошење на слатка вода во Европа (повеќе од 50% во неколку земји).
 - Повторно, ова е врска помеѓу акцијата за водата и акцијата за климатските промени. Колку побрзо се оддалечуваме од производството на енергија интензивно за вода, (water-intensive energy generation) толку побрзо можеме да ги намалиме емисиите на стакленички гасови и да ги намалиме притисокот врз водата.
- ❑ Само 24 земји известува дека сите нивни прекугранични водни басени се покриени со договори за соработка.
 - Мнозинството земји имаат водни ресурси - езера, реки, подземни водни водоносни слоеви - кои се наоѓаат над или под националната граница. Бидејќи побарувачката за вода се зголемува и климатските промени го земаат својот данок врз водните ресурси, постои јасна потреба земјите да соработуваат за управување со овие витални ресурси.